

Exoten rubriek

Henk Jansen

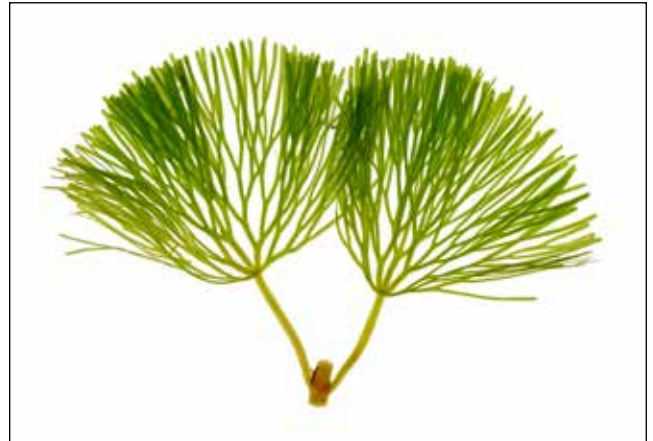
Waterwaaier (*Cabomba caroliniana*) waaiert ook uit in Fryslân!

Van Harrie Bosma ontving de exotenrubriek een bericht over de Waterwaaier. Harrie geeft hierin aan dat er vanuit natuurbeleid de laatste jaren veel aandacht is voor exoten en dat hem voor zijn werkzaamheden bij Wetterskip Fryslân specifiek gevraagd is om te letten op de aanwezigheid van exotische aquarium- en vijverplanten. Vroeg in het jaar valt het met het voorkomen van exotische planten nog wel mee, maar hoe warmer het buitenwater wordt, des te hoger de aantallen exoten. Geen verrassing, gezien de herkomst van veel van deze planten. Een van de indrukwekkendste planten vindt Harrie de Waterwaaier (figuur 1). Hij stelde in 2012 op drie plaatsen het voorkomen van de soort in Fryslân vast. Op een aantal plekken rond de Skipsleat bij Joure werden enkele exemplaren gezien (figuur 2). Bij de Karturf bij Nijehaske kwam de soort veel massaler voor. Tenslotte werd de soort gezien in de Heide en Greiden bij Heerenveen.

Waterwaaier is een populaire aquariumplant. De soort is inheems in Zuid-Amerika, waar hij in de Amazoneregio voorkomt. Ook uit Noord-Amerika (met name Florida) is de soort bekend. Waterwaaier werd in de Maas bij Maasbracht waarschijnlijk voor het eerst in Nederland waargenomen. In 2005 groeide hij bij de Loosdrechtse plassen dermate massaal, dat Vereniging Natuurmonumenten besloot tot grondige verwijdering. Dit bleek echter nog niet zo eenvoudig. De soort dook daarna toch weer op, doordat hij uit kleine restjes plant kan uitgroeien. Ook rond Utrecht is hij bekend en in het noorden werd hij in Midden-Drenthe gevonden in het Oranjekanaal. Nu is de soort dus ook gemeld uit Fryslân.

Figuur 1. *Cabomba caroliniana* (Waterwaaier) en *Ceratophyllum demersum* (Gedoornd hoornblad) op een brug bij de Skipsleat te Joure (Foto: Harrie Bosma).

Figuur 2. Bladvorm Waterwaaier. Afbeelding afkomstig van Naturalis Biodiversity Centre (voormalig Rijksherbarium).

Waterwaaier kan op basis van de bladvorm goed onderscheiden worden van de meest erop lijkende soorten Stijve waterranonkel (*Ranunculus circinatus*), Gedoornd hoornblad (*Ceratophyllum demersum*) en de vederkruiden. De bladeren van Waterwaaier zijn tegenoverstaand en vertakken waaivormig (figuur 2), terwijl de hoornbladen twee- of drievoudig gaffelvormig gedeeld zijn en waterranonkels in draadvormige slippjes verdeeld zijn (Fijne waterranonkel, *Ranunculus aquatilis*) dan wel kransvormig uitstaan (Stijve waterranonkel).

De Waterwaaier scheidt een soort slijmerige vloeistof uit die de plant onder water bedekt. De stengels

Figuur 3. Bloeiende Waterwaaier bij Loosdrecht (Foto: AGAMI, Wil Leurs).

kunnen erg lang worden (5 tot 10 meter); bij een watertemperatuur tussen de 18 en 32 graden kan de plant 5 cm per dag groeien. Waterwaaier kan in vrij diep water voorkomen waarbij de bloemen net boven het water uitkomen (figuur 3). De soort is overigens in Fryslân nog niet bloeiend gezien. Tevens valt de plant in de herfst uiteen in stukken, die door vegetatieve vermeerdering in het voorjaar weer kunnen uitgroeien tot nieuwe planten.

Het is vooralsnog niet bekend wat het effect van het optreden van Waterwaaier op onze inheemse flora en fauna is. Daarom wordt er momenteel in het gebied van herkomst onderzoek gedaan naar de soorten die op en in de Waterwaaier leven om meer duidelijkheid te krijgen over de functie van de plant in haar natuurlijke habitat/ecosysteem. De uitkomsten van dit onderzoek leiden mogelijk ook tot meer inzicht in de aanpak en eventuele beteugeling van de soort in ons land.

Met dank aan Leni Duistermaat van Naturalis Biodiversity Center voor het beschikbaar stellen van de foto van de bladvorm; Wil Leurs (Wetterskip Fryslân) voor de prachtige foto van de bloei en Brigitta Brans van Wetterskip Fryslân voor het toesturen van gegevens omtrent het voorkomen van deze soort in Fryslân.

Bronnen:

www.q-bank.eu/Plants/ (ook voor verspreidingskaarten in Nederland en internationaal); www.aquaria.plazilla.com (aquarium site met wetenswaardigheden).

De lezers die geïnteresseerd zijn in het voorkomen van exoten in Nederland, hun gebieden van oorsprong en de effecten van hun voorkomen op de lokale flora en fauna, raden wij de onlangs verschenen Veldgids Exoten van de KNNV aan:

Veldgids Exoten, determinatie - verspreiding - aantallen. Rob Leeuwis, in samenwerking met Leni Duistermaat, Arjan Grittenberger, Tom van der Have en Jochem van Valkenburg. KNNV VG 29, 224 pagina's, € 34,95.

Henk Jansen

Redacteur flora, landschapsecologie en rubriek exoten

Skeanewei 12

9212 VC Boornbergum

info@elodea.org

beheer en inrichting
 www.successtinatuurzakernl | 06 226 00 985

SUCCESSIE
 NATUURZAKEN